

Abonnement pour un an
300 piastres
Edition spéciale 500 piastres
Adresse :
Idjtihab Constantinople

Téléph-St, 865
XXème ANNÉE
15 Août 1925 — No 186

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تور کیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغذلیسی ۵ لیرادر .
ادارہ خانہ سی

جغال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکر منجی سنہ

نومرو ۱۸۶-۱۵ اگستوس ۱۹۲۵

ئەپىكورك حىياتى [*]

بۇ مەسىلىنى حل ايتەنك كىندىسىنە دوشمەدىكىنى ، بونى
فيلوزوفلارە صورمق ايجاب ايتىدىكىنى سويلەدى .
ايشە بوندىن سوكرىا كىنج ادامك تىبعلرى فلسفى
براستقامتە توجە ايتدى .

او آرتق فلسفى مەسىلەرك اھمىت ووسعتى آكلامشىدى .
مختلف فلسفە مەكتەپلىرىنك درسلىرىنى دىكلەمكە باشلادى .
بوانئادە ، ايلرىدە كىندىسىندىن برچوق اقباسلار دە بولنە جنى ،
(دەموقرىت) ك شاكردى (نوزىغام) ى طانىدى .
كىنج ئەپىكور ، اوزمانك فلسفە استادلىرىنى دىكلە -
يور ، لىكن هېچ برىنە باغلانوب قالمىيوردى . بوسورتلە
كىندىسىندىن اولكى فلسفە سىستەملەرىنى طانىش ، فقط
بوساحادەكى تىبعلرىنى دەرینلەشدىرمك واونلرى اساسلى
برطرزدە مناقشە و تىقید ایتك زھتنى اختىيارايمەشىدى .
ئەپىكور ، افلاطونك و آرىستونك نقتە نقتە مناقشە
ایدیلەكە لایق اولان سىستەملەرنە بیلە توقف ایتەدى .
اوندە ، افلاطون و آرىستو فلسفەلىرىنك فسونىكار
وجاذب تائىرىنى بولەمايتىز . ئەپىكور ، بوايىكى مشهور
فيلوزوفدىن هېچ ملهم اولمامشدر ، دىنلەبىلور .

ئەپىكور ، اون سكز ياشىندە ، ايلك دفعە اولەرق
(آتە) يە كلىدى . بوانئادە ، كىندى ياشىندە بولونان
شاعر (مەئندروس) ایلە طانىشىدى .

ئەپىكور ، بودوردە (قالسىس) ە چكىلمش اولان
آرىستولوى دىكلەمكە موفق اولەمامشدر .

ئەپىكور ، اولاباباسى كى قرائت و صرف خوجالىق
ياپىدى . آلتىق بالاخرە ، لاپسكى دە ، مدلالى دە ، قولو -
فون دە ، اك نهايت (۳۰۶) تارىخىندە ، اوتوز آلتى
ياشىندە ايكن آتەدە بر فلسفە مەكتىپى آچدى .

لىكن پك آز زمان سوكرىا شەرى آكسىزىن تر كە
اجبار ایدىلدى .

(دە مەترىوس پولیورسەت) طرفندىن آتەنك
ضبطى متعاقب (آتقلىد) ك اوغلى (صوفوقلىس)
طرفندىن برقانون اصدار ایدىلشسىدى . بوقانونە كورە ،
سانتونك واهالىنك رضا و مساعىدەسىنى آلمادىن مەكتەپ
آچق ممنوعىدى . بوقانونە مخالف حرەكت ایدەجكار
حققندە اعدام جزاسى تطىق ایدىلەجكدى .

ئەپىكور آتنلى ایدى . عائەسى (غار كەتوس)
ناحیەسندى . اغلب احتمال اصیل اولان بو عائە بويوك
بر فقر و ضرورت ايجندە ياشايوردى . بعض روايتلارە
كورە ، ئەپىكورك عائەسى (آراقس) ك كوچوك اوغلى
(فيلەئوس) ە قادار تسلسل ایدەر . فيلوزوفك باباسى
(نەئوقلەس) ، میلاد عىسادن (۳۲۵) سنە اول ،
آتەلىلر طرفندىن سىسامە كوندەرىلن واورادە كىندىلرىنە
اراضى توزیع ایدىلن مهاجر مستعمرلر ميانندە بولنىوردى .
ئەپىكور بوانئادە يوز دوقوزىنجى اولمپيادك اوچونىجى
سنەسندە [میلاد عىسادن ۳۴۱ يىل اول] (غامەليون)
آیندە دوعدى .

بعض مؤرخلر بوجەلدن اولەرق « دیورەن لائەرس »
اونك (غار كەتوس) دە دوعدیغى سويلرلرسەدە بونك
خطالى اولماسى داها زیادە وارددر .

ئەپىكورك باباسى (نەئوقلەس) مەكتەپ خوجالىق
ياپىوردى . آتەسى (كەرەسترات) بر اوفوروچكى
وبوئوچى ایدى . خستەلرە شفا وىرمك ايجون افسونلى
دعالر اوقوردى . بعضاً خستەلرە كیدەركن يانئە كىنج
چوجوغنى دە آلیردى . ئەپىكور بوسورتلە ، داها پك
كىنج ياشدە ايكن ، خلق طبقةسى صاران باطل عقیدە
وخرافلرى كورمش ، جەلك انسانلرە ياپدیغى فئالقلرى
ياقیندىن تدقیق ایتىشىدى .

ئەپىكور وارلغى وقافاسىنى اشغال ایدەن فلسفى تمایلى
اظهار ایتىدىكى زمان چوجوق دینەجك قادار كىنج بر
ياشە بولنىوردى .

لنوز اون درت ياشىندە ايكن (حقى بعضیلرىنە كورە
اوزمان آلتاق اون ايكى ياشىندە واردى) ، بركون
خوجاسى اونك او كىندە (ئەزیود) ك شوشەرىنى اوقودى :
ابتداده يالکىز (فوضا - Chaos) واردى ؛ هر
شى فوضادىن چىقىدى .

ئەپىكور درحال آتیلەر ق : « يافوضا نرە دن
چىقىدى ؟ » دىە صورمش و خوجاسىنى مشكل موقعە
دوشورمىشىدى . خوجاسى جوابى قىصە كىسەك ايجون

فی الحقیقه ، ٹھیکور مکتبک الہ دقتہ شایان (سنجہ - قازاقتہر) لرنڈن بری ہیچ بوزولیمان وانقطاعه اوغرا ایمان بودوستلق درکہ برطرفدن استادی شاگردلینہ ، دیگر طرفدن شاگردلری بربرینہ صیقی وچوزولمز بر رابطہ ایله باغلا یوردی .

اسکی مؤلفلرک ہپسی بونقطہدہ متفق در . اک کیندار مخاصملر بیلہ ٹھیکور مسلک نہ منسوب اولانلرک آراسندہ حسد ویا منافرت دن بحث ایتزلر .

ٹھیکورک طبیعتندہ کنیش بر محبت واردی . عائلہ - سنہ حوق صداقتلی اولدینی کبی ، ابونینہ قارشی حرمت کوستیر ، قرده شلرینہ ایملک ایدر ، کولہلرینہ یوموشاق و لطفکار معاملہدہ بولنور ، و عمومیتلہ ہر کسہ قارشو انسانی حرکت ایدہردی .

بوندن باشقہ ٹھیکورک شخصی و سیاسی دہ حوق سویملی ایدی . (مہرودور) ٹھیکوری طانیڈینی کوندن صوکر - یالکز وطنہ پایدینی برسیاحت استشنا ایدیلیرسہ ، بوتون حیاتندہ اونک یاندن ہیچ آریلامشدر .

ٹھیکور ، ٹولہجکی کون ، دوستی (ایدومہنہ) یہ یازدینی مکتوبدہ ، شویلہ دیوردی :

« بانا قارشو دائماً کوستردیکک دوستلق نامہ ، رجا ایدہرم ، (مہرودور) ک چو جوقلرینی حمایہ ایت ! »

* *

بعض مفسرلرہ کورہ ٹھیکورک آتہدہ کی باغچہلرنڈن باشقہ (مہلیتہ) دہ بردہ قولہسی واردی . ٹھیکورک باغچہلی آوی آتہ شہرینک نہایتہ یاقین بریردہ کائن دی . یونانستانی صارضان و آلت اوست ایدن قاریشقلقلرہ رغماً ٹھیکور حیاتنک ایکنجی دورہسنی کاملاً آتہدہ کچیردی . بو ائنادہ یالکز ، دوستلرینہ عادۂ زیارت ایچون (ایونیا) یہ ایکی ، اوچ سیاحت یاپدی .

ٹھیکور مملکتندہ کی عمومی ایشارہ ، دولت و حکومت ایشلرینہ ہیچ قاریشمازدی . او ، وطنک بربرینی تعقیب ایدن انقلاب لرنڈنہ ہیچ برول اوینامامش ، نہ کندینہ ، نہدہ دوستلرینہ سیاسی فرقہلرک کیننی جلب ایتہمشدر . ٹھیکورک حیاتی مهم حادثہلرک فورطنہسیلہ چالقامہ مشدر . اسکی مؤرخلر اونک حقندہ مراقلی وقعہلر نقل ایتزلر .

بونک اوزہرینہ آتہدہ کی بوتون فیلوزوفلر شہری ترک ایتک مجبوریتندہ قالدیلر .

بوقانون (دہمہ تریوس فالہر) ک سقوطندن وحریتک تکرار تأسسندن صوکر ا یکیدن نشر ایدیلدی . حتی ایرتسی سنہ (مشائیون - Péripatéticien) دن (فیلون) ک مداخلہسی نتیجہسی (صوفوقلیس) بش تالان جزای نقدی یہ محکوم ایدلدی .

بوتون فیلوزوفلر آتہیہ دوندیلر ؛ واورادہ اندیشہ - سزجہ یرلہشدیلر . ٹھیکورک آتہدن نفی و تبعید ایدیلن کیمسہلر آراسندہ بولنوب بولونمادیغنہ دائر المزدہ قطعی معلومات یوقدر .

ٹھیکور آتہدہ باغچہلی کوچوک بر او صاتون آلدی و مکتبی واورادہ آچدی . (ٹھیکورک باغچہسی) دیہ شہرت آلان بوباغچہ ظن و تصور ایدیلدیکی قادار بویوک دکلدی . وصیتنامہسندہ بوباغچہدن چیقان حاصلات نظر اعتبارہ آلینرسہ باغچہ حقندہ بر فکر ایدینلہ بیلور . اساساً اوزمان آتہ حوق غلبہلق برشہر اولمادیغندن اولرک اکثریسی باغچہلی ایدی . اوست اوستہ ییغیلمش اولر یوقدی .

ٹھیکور کندیسندنیکلہین شاگردلری - اوزمان عادت اولدینی اوزرہ - بر صالوندہ ، بر ژیمناڈہ ویا بر رواق آتہندہ طوپلیہجفی یردہ ، اونلرہ درسلرینی آچیق ہوادہ ویرردی . درسلری کونک معین ساعتلرنڈنہ یاممازدی . بوتون کوننی باغچہدہ کچیر ، اطرافنہ طوپلانان طلبہلریلہ پک صمیمی بر صورتندہ قونوشوردی . (ٹھیکورک باغچہسی) ندہ استاد آری ، طلبہلر آری دکلدی . استادلہ شاگردلر ، واورادہ ، برلکدہ فلسفہ مباحثہلری یایمق ایچون طوپلانان بر کومہ دوست حالندہ ایدیلر .

ٹھیکور ، شاگردلری اوزہرینہ اجرا ایتدیکی خارق العادہ تأثیر و نفوذی عقیدہلرنڈن زیادہ شخصیتی واسطہسیلہ یاممشدر . (سہنہک) ک دیدیکی کبی ، استادک اک عزیز دوستلری اولان (مہرودور) ، (ٹرماکوس) و (پولیہن) قازاندقلری ہر شیئی اونک درسلرنڈن زیادہ ، آرالرنڈہ کی صیقی تماسہ و برابر جہ دوشوب قالمعہ مدیوندرلر .

شهرک بر محاضره سی اثناسنده اهالی قیطلقدن مدهش
صیقتی چکرکن نه پیکورشا کردلرینی احتیاطاً صاقلادیغی
باقله ایله بسله مش و ذخیره نی داغیرکن کندیسسی ایچون
نه قدر آلقویمشسه دیگرلرینه ده اوقادار آیرمشدرد .

نه پیکورک قازاندیغی شهرت کیجی وموقت اولمادی ؛
هیچ فاصله سز اوتوز آلتی ییل دوام ایتدی .

اوغرا دیغی شدید خسته لقه ده - مثانه طاشندن اضطراب
چکرکن - کندیسسی دوستلرینک محبت و حرمتی تسلی
ایتمشدرد .

نه پیکور خسته لغنه بویوک بر متانتله تحمل ایتمش
و (۲۸۰) ده (۱۲۸) نجی اولمپادک ایکنجی ییلنده (۷۲)
یاشنده اولمشدر .

نه پیکور ، خسته لغی حقنده ، شویله یازیورد :
« خسته لغم اثناسنده سفلی وجودمک چکدیکی اضطراب
بلری کیمسه یه آچایورددم . بنی کورمکه کلنلره بو طرزده
هیچ بر مکالمه یه کیریشمزددم . طبیعتده ایلك صفی اشغال
ایدهن مسئله لر حقنده قونوشورددم . بالخاصه اونلره شونی
کوسترمکه چالیشیردم :

روحمز وجوده عارض اولان تزلزلاته حسسزولا قید
قالماقله برابر اونک المارندن و آجی لرندن قورتوله ییلور ،
و کندیسسه خاص اولان ایلك دن سکون ایچنده استفاده
ایده ییلور .

هکیملری چاغیرمقله ، صانکه محافظه ایتدکلری
حیاتم بنم ایچون بویوک بر نعمت ایتمش کی اوئلرک بوایشی
مهمسه مه لرینه بن بالذات یاردیم ایتمه یورددم . او وقت بیهله
مستریخ و بختیار یاشایورددم . »

' نه پیکورک متاتی تولوم آنده بیهله دوام ایتمشدرد .
ایشته (ایدومه نه) به یازدیغی صوک مکتوبی :

« سانا یازدیغم بو کون حیاتمک صوک کونی در ؛
ومسعود بر کون در . تصورک فوقنده شدتلی آغری لر
ایچنده ایم . لکن مکالمه لر مزک ، مباحثه لر مزک تخطریله
روحه دولان فرح اواضطرابلرک هپسسی تلافی ایدیورد ،
اونو تدریجیور . »

نه پیکور حیاتنک صوک کونلرنده نه بر الیه کیه -
بیلور ، نه یتاغندن اینه بیلوردی . ایشیغه تحمل ایده میور ،
آتسه باقه میوردی .

(نه رما کوس) استادینک تولومنی شویله نقل ایدرد ،
« اون درت کون متمادی آغری لر ایچنده اضطراب
چکدکدن صوکرا ، دویدیغی آجی نی براز خفیفه تمک
ایچون ، صیجاق صو ایله دولو طونجندن بویوک بر فیجی
ایچنه کیرمشدی .

بر بار چاشراب ایچهرک ، دوستلرینی ، وصایاسنی خاطر لامق
صورتیله کندیسسی یادایمه یه تشویق ایتدی و اونلره قونو-
شورکن تولدی ، کیتدی ... »

کنج یاشنده تولهن فرانسز فیلوزوفی (ژان - ماری -
کویو) ، نه پیکورک تولومنی (سقراطیس) ک تولومنه
بکزه تیر . دیگر مؤرخلر بالعکس نه پیکورک تطبیق ایتدیکی
بوشیلرک اونی حقیق بر اتحاره کوتوردیکی سویله جک
قادر ایلری وارمشلردر .

حالبوکه اتحاره تصدی فعلی ، نه پیکورک تعلیماتیه
هیچ بر صورتله توافق ایتمز .

اگر اواتحار ایتسه یدی در حال شا کردلرینک نظر نده
اهمیتی غائب ایده جکدی .

شا کردلرینک قلبنه بویله بر شه نه ک نفوذ ایدمه مه سنک
اک بویوک دلیلی ، نه پیکور مکتبنک دوامی واستادک
شخصنه قارشو بسله نیلن حرمت در .

نه پیکورک کندیسندن اول تولهن اوچ ارکک قرده شی
واردی . (پلوتارق) ، قرده ش محبته اونلری اورنک
کبی ذکر ایدرد .

وصیتنامه سنده نه پیکور تأسیس ایتدیکی فلسفی مکتبنک
دوامی تأمین ایتمکه اوغراشمشدرد :

باغچه لر ، تولومندن صوکرا ، (نه رما کوس) طرفندن
اشغال ایدیه جک [نه پیکور اولا کندیسسه خلف اولاراق
دوستی (مه تروودور) تعیین ایتمشدی . لکن (مه تروودور)
استاندندن یدی سنه اول اولنجه نه پیکور اونک یرینه ،
کندیسینک بوتون عقیده لرینی قبول ایددن (نه رما کوس) ی
اقامه ایتدی] ؛ نه رما کوس دن صوکرا ده مکتبنک رئیس
صفیتیه (نه رما کوس) . خلف اولان ذاته کچه جک ؛
بوندن باشقه نه پیکور فلسفه سنه سالک اولانلرک هپسسی ،
مشترک ضیافت لرده بولمق ورئیسلرینک سنه دوریه سنی
تسعید ایتمک ایچون ، زمان زمان اوراده طولیانه جقتر ؛

نقل ایدلش اولمق اعتبارله یاریدن فضله قوت وشدتی غائب
ایتمش اولان سطرلر (شاتو بریان) ه نسبت ایدله میه جک
بر حاله کلیر .

(واترلو) میدانده فرانسرلرله دول متفقہ عسکرلری
بوغاز بوغازه کلش . طوپلر ، آتش پوسکور ییور !
قطعه لر ، بولوکلر ، طابورلر بربر آرییور ! ایمر اطورک
صادق عسکرلری ، « اوسترلیج » ک شرفلی غالبلری ،
موسقووا سفرنده فلا کترلرله یوغورلش پرواسر جنکا ورلر
برر برر قیریلیور . (ناپولئون) یوکسک بر موقعه ،
النده دوربین ، هیجان و خلجانله حرکات حربیه بی تعقیب
واداره ایدیور . . هر یرده ، هر ملحه مده کنیدیسی
در آغوش ایتمش اولان شاهد ظفرک تجلیسی کورمک
ایچون صبر سز لانیور . طرفین ، عقورانه ، معنده
صولتلی ، ثباتلری ایله حربی - خارجی بر مداخله ،
بر طرفی تقویه ایده جک بر قوه امدادیه اولمادقچه - نتیجه سز
قاله جق بر بوغوشمه حالنه صوقشلر . . بردن ، ایمر اطورک
یوزنده ، غلبات تماده سنک کنیدیسنه تأمین ایتدیکی
شرف و شانک احتضاری دیمک اولان بو آنده حسیات
وانفعالات مختلفه نک بورالر ، فورطنه لر حصوله کتیردیکی
عزمکار و سرت سیما ی مهینده برلعه بشاشت پاریلدایور !
پر قوت ، متلاشی و صیقی آدیملرله حرب میدانده دوغری
شتاب ایدیور . شمعدی آرتق نتیجه ، بلاشک ،
تسین ایده جک ! بر قاچ دقیقه انتظار ! « بو کلنلر کیم ؟ »
— « آه ، پروسیالیر » آرتق هر شی بیتیور .

Et pour la première fois, l'Aigle baissait la tête
(شاتو بریان) ، حرب میدانده کورله یین طوپلرک
دورادور ایکتیلرینی ایشیده جک بر محله . . بر طاقم
تأملاته دالیور . (ناپولئون) ه باسکده خعم ، فقط فرانسه نک
شرف عسکریمی موضوع بحث ! غلبه ، جهانگیرک غیر
محق تحکمی تأمین ایده جک . مغلوبیت ، اون سنه دن
بری ظفردن ظفره قوشان اردولریله دنیانک اک کور
سبلی دولتی اولمش اولان فرانسه یی خجیل بر موقعه
دوشوره جک . غالبلرک حس انتقامی بلکده پک مهلب
عواقب حاضر لایور . بومتضاد دوشونجه لرله (شاتو بریان)
مغموم و المناک . . . نتیجه اوکره نیلیور ؛ (ناپولئون)
وقوعانک حاضر لادیغی ضروری عاقبت و عقوبته

بو صورتله کندیلرینی برلشدیره دن دوستلخی ادامه ایتدیره جکلر .
بو دوستلغ غایت خصوصی قاراقتهر - سنجیه لری
واردر . طریقت روحیه مشبوع اولان بو دوستلقده
بوتون دوستلرک عینی فلسفی قناعت و ایمانه مالک اولملری
لازمدر . نه پیکور ، آنجق عقیده سنی تمامیه قبول ایده نلری
دوستلغه آلیر : بوشر طدر .

نه پیکور ، (مه ترودور) ک و (پولی یین) ک
اوغلرینی لطفله غرق ایدیور ؛ لیکن اونلردن ، خلفی
(نه رما کوس) ه اطاعت ایتهلرینی و اونکله برابر یاشایوب
فلسفه یه چالیشمالرینی مصرأ طلب ایدیور .

(مه ترودور) ک قیزیته کلنجه ، اودد (نه رما کوس) ه
مطیع قالاجاق ، اونک انتخاب ایتدیکی بر زوجی قبول
ایده جک و بو زوج مطلق نه پیکور فلسفه سی سالکارندن
اولاجاق .

بو مقاوله اوزون مدت دوام ایتدی . مع مافیه
(چیچه رون) زماننده پک فنا بر حاله کلن باغچه لر بر
رومالی نک ملکیتنه کچمشدی . (چیچه رون) بورومالی دن
باغچه لری تکرار نه پیکور مکتبنه براقاسنی طلب ایتدیه ده
بونک نتیجه سنک نه اولدیغی مجهولدر .

حیاتنده عزیز دوستی (مه ترودور) ک چوجوقلرینه
باقنی اوستنه آلان نه پیکور اونلری - هیچ بر شیندن
محروم قالماسینلر دییه - وصیتنامه سنی اجرایه مأمور
ایتدیکی کیمسه لره امنیت ایدوب براقشدی .

بوندن باشقه ، کوله لرندن اوچ ارکک و بر قادین
آزاد ایتشد .

نوزاد محمود

ماورای مقبره خاطره لری

واشینقتون ، ناپولئون

« آتیده کی سطرلر (شاتو بریان) ک (ماورای مقبره
خاطره لری) عنوانی اثر خلدندن تورکجه یه نقل اولونمشدر .
اون برسنه اول یاپیلش اولان تورکجه نک اسلوبی ، بوکونک
اسلوبی دکلدر ، تورکجه اوزماندن بری خیلی ساده لشمشدر .
فقط ، بیلم ، که (شاتو بریان) ک بر طمطراق افاده سی
ساده لیکله امتزاج ایده بیلیری ؟ ترجمه دها زیاده ساده لشدیر یله بیلیر ،
فقط ساده لکده ایلری کیدیله من : اساساً برلساندن دیگرینه